

Історія опозиційного руху «Демократичний вибір Казахстану»

«Демократичний вибір Казахстану» (ДВК) став другим масовим опозиційним рухом в Казахстані, який отримав підтримку серед населення та відкрито виступив проти монополізації влади Нурсултаном Назарбаєвим і його оточенням. Історія ДВК чудово ілюструє суть авторитарного режиму в Казахстані – вся влада зосереджена в руках вузького кола людей на чолі з президентом Нурсултаном Назарбаєвим, опоненти ж режиму приречені на переслідування з боку влади і подальшу еміграцію з Казахстану.

Передумови виникнення ДВК

У перші роки після здобуття Казахстаном незалежності більшість провідних постів у державі обіймали люди, що належали до старої партійної номенклатури. І тільки в середині 90-х років за ініціативою президента Нурсултана Назарбаєва до управління державою почали залучатися люди молодого покоління, які на той час вже зуміли проявити себе у бізнесі, – Мухтар Аблязов, Галимжан Жакіянов, Нурлан Смагулов, Нурлан Каппаров, Сауат Минбаєв, Болат Абілов та інші.

Найбільш великі фінансово-промислові групи (ФПГ) були створені у 1998-1999 роках Мухтаром Аблязовим і Нуржаном Субханбердіним. До першої групи входили «Банк Туран-Алем», пізніше він став одним з системотворних банків Казахстану, «Темір-банк», одна з найбільших компаній «Астана-холдинг», підприємства «Арал-сіль», «Костанайасбест», компанія «Астана-моторс» і ряд інших. Інтереси цієї ФПГ були представлені у видобувній промисловості, на зерновому ринку, у банківському секторі та на авторинку. Їх підтримували ряд впливових ЗМІ: телеканал «Тан» («Ранок»), газети «Діловий огляд «Республіка» (власниками видання були на той час Муратбек Кетебаєв, Ірина Петрушова та журналісти газети) та «Час За...» (власник Нурлан Аблязов).

Друга ФПГ – Субханбердіна – була за великим рахунком банківською групою, її основу складав один з найбільших на той момент банків Казахстану – Казкомерцбанк.

Ще були провладні ФПГ – Тимура Кулібаєва (головний актив – Народний банк Казахстану), Володимира Ні – Володимира Кіма (головний актив «Казахмис»), Олександра Машкевича – Патоха Шодієва – Аліджана Ібрагімова (головний актив ENRC) і ряд дрібніших.

У 1999 році Назарбаєв почав вимагати від Мухтара Аблязова половину акцій Туран-Алем Банку, при цьому діяв він через Рахата Алієва, свого старшого зятя, який у той час займав керівні посади у силових структурах, у тому числі в Комітеті національної безпеки (КНБ) Казахстану¹. Саме КНБ завів кримінальні справи відносно Аблязова та став чинити на нього тиск.

Молоді бізнесмени – Аблязов і його колеги по бізнесу – розуміли, що за Алієвим стоїть Назарбаєв, але виступати проти президента безпосередньо не могли, оскільки це було небезпечно і не мало б підтримки з боку казахстанського населення. Тому вони вирішили діяти інакше – розгорнувши кампанію проти зятя Назарбаєва.

Крім того, Аблязов та його соратники розуміли, що без політичних реформ у країні немає майбутнього. Щоб розгорнути ці реформи, вони вирішили створити новий політичний рух, який

¹ з 1999 по 2000 рік – Начальник Департаменту КНБ по місту Алмати та Алматинській області; з 2000 по 2001 рік – Перший заступник Голови КНБ РК

ініціював би демократичні політичні реформи і тим самим сприяв би послабленню авторитарного режиму.²

Процес підготовки створення такого руху зайняв два роки.

Створення ДВК

Підготовка до створення ДВК почалася у 1999 році. До осені 2001 року сформувалася група чиновників, бізнесменів, громадських діячів та депутатів парламенту, яка була готова відкрито виступити як проти Рахата Алієва, так і проти політики та практики Назарбаєва.

18.11.2001 група відомих казахстанських державних діячів та бізнесменів на чолі з Мухтаром Аблязовим і Галимжаном Жакіяновим оголосила про створення опозиційного руху «Демократичний вибір Казахстану» (ДВК). Програма нової організації включала розширення повноважень парламенту, введення прямих виборів обласних керівників, проведення виборчої і судової реформи, а також розширення свобод ЗМІ. До складу засновників нової громадської організації увійшли (список неповний):

- акім Павлодарської області **Галимжан Жакіянов**;
- голова ради директорів Темирбанку **Мухтар Аблязов**;
- віце-прем'єр **Ораз Джандосов**;
- віце-міністр оборони **Жаннат Ертлесова**;
- міністр праці та соціального захисту **Аліхан Байменов**;
- віце-міністр фінансів **Кайрат Келімбетов**;
- голова правління Казкомерцбанку **Нуржан Субханбердін**;
- депутати парламенту **Толєн Тохтасинов**, **Серік Конакбаєв** і **Болат Абілов**;
- народний артист Казахстану **Асаналі Ашимов**³;
- голова Агенції РК з регулювання природних монополій, захисту конкуренції та підтримки малого бізнесу **Берік Імашєв**.

Новий рух підтримали цілий ряд громадських діячів, серед яких: економіст Муратбек Кетебаєв (його називають одним з ідеологів руху), політик **Алтинбек Сарсинбаєв**⁴ (хоча на бік опозиції він відкрито перейшов тільки у 2004 році⁵) та інші.

Переслідування лідерів ДВК

Реакцією уряду стало негайне звільнення членів ДВК з займаних державних посад та серія кримінальних справ відносно них. Так, 20.11.2001 (через 2 дні після оголошення про створення ДВК) **Галимжан Жакіянов** був звільнений з посади губернатора Павлодарської області. Своїх посад позбулися четверо заступників Галимжана Жакіянова і ще близько двох десятків працівників обласної та місцевої адміністрації Павлодарської області.

² http://www.ng.ru/ideas/2005-04-26/10_nazarbaev.html

³ <http://rus.azattyq.mobi/a/1882382/full.html>

⁴ <http://www.nomad.su/?a=3-201002230032>

⁵ http://www.odfoundation.eu/ru/urgents/1427/fizicheskoe_ustranenie_politicheskikh_konkurentov_so_storoni_rezhima_nazarbaeva

З державної служби були звільнені й інші засновники ДВК – **Ораз Джандосов, Жаннат Ертлесова, Аліхан Байменов, Кайрат Келімбетов та ряд інших осіб**. Депутатський мандат втратив **Булат Абілов**. Цікаво, що Кайрат Келімбетов через декілька місяців знову обійняв впливову державну посаду (міністр економіки та бюджетного планування), проте перед цим він публічно відмовився займатися опозиційною діяльністю⁶.

Надбанням громадськості став лист Агенції фінансової поліції в особі його голови Болатбека Булгакбаєва до усіх регіональних підрозділів з вимогою знайти родичів, близьких та друзів провідних діячів ДВК, встановити, чим вони займаються, і здійснити їхню перевірку з метою виявлення порушень закону^{7,8}.

Влада також здійснила спроби обмежити інформацію про ДВК та його реформаторську платформу. Телеканали, які висвітлювали діяльність ДВК, зокрема алматинський «ТАН» і павлодарський «Ірбіс», були несподівано відключені від ефіру⁹. Видавництва під тиском уряду відмовилися друкувати матеріали ДВК.

Одразу після усунення з державних посад почалося кримінальне переслідування лідерів нового руху. У кінці грудня 2001 р. двом колишнім заступникам Галимжана Жакіянова по Павлодарській області – Сергію Горбенку та Олександрю Рюмкіну були висунуті обвинувачення у перевищенні посадових повноважень. **04.01.2002 р. послідувало аналогічне обвинувачення відносно самого Жакіянова**. Кримінальна справа за обвинуваченнями у зловживанні владою і фінансових махінаціях була порушена також відносно Мухтара Аблязова¹⁰.

Кримінальне переслідування Мухтара Аблязова

Вперше Мухтар Аблязов зазнав кримінального переслідування ще в 1999 році.

У вересні 2001 року Мухтара Аблязова навіть спробували затримати, але він одразу був випущений з-під варті. Затримання Мухтара Аблязова відбулося після того, як 06.09.2011 колишній прем'єр-міністр Казахстану Акежан Кажегельдін був заочно засуджений до 10 років в'язниці за обвинуваченням у перевищенні посадових повноважень¹¹.

У листопаді 2001 р. Аблязов став головним організатором і співзасновником опозиційного руху «Демократичний Вибір Казахстану». Після публічного оголошення про створення опозиційного руху Мухтар Аблязов знову зазнав кримінального переслідування. Його звинуватили в розкраданні грошових коштів, приховуванні доходів, створенні злочинної групи і перевищенні посадових повноважень.

27.03.2002 Мухтар Аблязов був заарештований. Міжнародні спостерігачі від «Human Rights Watch»¹², «Amnesty International»¹³, Європейського Парламенту¹⁴ і Державного департаменту США¹⁵ відзначали, що судовий процес проходив з численними процесуальними порушеннями,

⁶ <http://www.ia-centr.ru/expert/6048/>

⁷ <http://2002.novayagazeta.ru/nomer/2002/48n/n48n-s13.shtml>

⁸ <http://www.http.kub.info/article.php?sid=1772>

⁹ Передавальний фідер телеканалу ТАН був розстріляний з автомата невідомим снайпером

¹⁰ <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/kazakhstan0404rus.pdf>

¹¹ <http://www.fergananews.com/articles/7281>

¹² <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/kazakhstan0404.pdf>

¹³ [http://www.refworld.org/cgi-](http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=type&type=ANNUALREPORT&publisher=AMNESTY&coi=KAZ&docid=40b5a1f810&skip=0)

[bin/texis/vtx/rwmain?page=type&type=ANNUALREPORT&publisher=AMNESTY&coi=KAZ&docid=40b5a1f810&skip=0](http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=type&type=ANNUALREPORT&publisher=AMNESTY&coi=KAZ&docid=40b5a1f810&skip=0)

¹⁴ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-2003-0064+0+DOC+XML+V0//EN&language=CS>

¹⁵ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2002/18373.htm>

недостатністю доказової бази і непослідовністю у показах свідків, що могло свідчити про політичний характер кримінального переслідування Мухтара Аблязова.

18.07.2002 Верховний суд Республіки Казахстан засудив Аблязова до 6 років позбавлення волі за зловживання службовим станом і незаконне підприємництво.

Під час відбуття покарання в колонії Аблязов неодноразово зазнавав побиття і психологічного тиску. 07.12.2002 його за порушення режиму (у Аблязова в камері знайшли ноутбук, за допомогою якого він писав книгу) на 15 діб помістили до штрафного ізолятора (ШІЗО). На знак протесту проти цього Аблязов оголосив голодування. Після цього інциденту його перевели з колонії загального режиму в селищі Гранітний до колонії міста Державинськ (обидва знаходяться в Акмолинській області). Після переведення до іншої колонії до Аблязова упродовж трьох тижнів не пускали відвідувачів, навіть адвокатів.

13.05.2003 президент Нурсултан Назарбаєв підписав указ про помилування Мухтара Аблязова і звільнення його від подальшого відбуття покарання. Сприяв такому рішенню президента широкий розголос, який отримала справа Мухтара Аблязова серед міжнародної громадськості, дві резолюції Європарламенту на його підтримку, а також подане від імені Аблязова клопотання про помилування.

Рішення Аблязова клопотати про помилування було політичним маневром, з метою домогтися свого звільнення. Це рішення було не спонтанним, воно було підтримане керівництвом ДВК.

14.05.2003 на прес-конференції в Алмати Мухтар Аблязов повідомив, що клопотання про помилування, адресоване президентові, було написане ним особисто, і що він не зазнавав жодного тиску. Аблязов також заявив, що припиняє свою політичну діяльність в ДВК і має намір далі займатися бізнесом.

Кримінальне переслідування Галимжана Жакіянова

29.03.2012 поліція РК здійснила невдалу спробу затримати Галимжана Жакіянова – о 2 годині ночі близько 20 співробітників поліції оточили один з готелів в центрі Алмати, де знаходився Жакіянов. Намагаючись уникнути арешту, він сховався у будівлі, де знаходилися посольства Франції, Великобританії та Німеччини. Після п'яти днів переговорів між посольствами трьох країн і казахстанським МЗС був підписаний меморандум, відповідно до якого Жакіянову гарантувався відкритий і прозорий суд, домашній арешт на період попереднього слідства і допуск до нього дипломатичних представників Євросоюзу. Посольства також обіцяли виділити своїх представників для супроводу Жакіянова до місця проживання в Павлодарі. Проте вже 10.04.2002 казахстанська влада порушила умови меморандуму: на військовому літаку Жакіянов був примусово доставлений до Павлодара, де до початку суду 15.07.2002 утримувався у бараці підприємства «Павлодарсіль» під наглядом озброєної охорони¹⁶.

Жакіянова звинуватили у зловживанні посадовим становищем під час обіймання посади губернатора Павлодарської області. Слідство стверджувало, що деякі держпідприємства були приватизовані за заниженою вартістю, а також, що держава зазнала збитків внаслідок обміну складських приміщень¹⁷.

Під час попереднього слідства допити Жакіянова велися без урахування стану його здоров'я. Слідчі неодноразово ігнорували рекомендації лікарів про госпіталізацію Жакіянова і проводили тривалі допити. 18.05.2002 Жакіянов переніс серцевий напад після двох днів тривалих допитів

¹⁶ <http://2002.novayagazeta.ru/nomer/2002/48n/n48n-s13.shtml>

¹⁷ <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/kazakhstan0404rus.pdf>

слідчим І.К.Кусаїновим. 06.06.2002 він був поміщений до реанімації кардіологічного відділення Павлодарської лікарні.

Спостерігачі на процесі, серед яких були і іноземні дипломати, відзначали, що суд проходив з численними і серйозними порушеннями, у тому числі з такими, як прийняття до уваги показань свідків, отриманих під тиском, і недостатність доказової бази.

З метою отримання свідчень проти Галимжана Жакіянова до свідків застосовувалися тортури. Щонайменше двох підлеглих Жакіянова били у відділенні поліції, щоб отримати інформацію на колишнього губернатора Павлодарської області. Один зі свідків (чиє ім'я не розголошується) розповів про те, що відбувалося у відділку поліції: *«Коли я відповів, що особисто знайомий з Жакіяновим, співробітник поліції мені сказав: «Він ворог народу». Потім він назвав якусь статтю, говорив, що я теж у справі проходжу. Потім говорить: «Поставте його до стіни». Після цього за наказом начальника кілька чоловік стали мене по нирках бити, все запитували: «З ким Жакіянов зустрічається? Де зараз його родичі?». Я сказав, що не знаю. Тоді стали на психіку тиснути, а потім, коли сідав вже, начальник заїхав мені ногою по голові, до крові. Потім все закінчилося. Потім я написав, де працюю, яка домашня адреса і таке інше, а начальник говорить: «У нас є в'язниці, СІЗО, колонії: базикатимеш – і тебе зламаємо, і твоїх родичів, все що хочеш зробимо», – а потім став всяке про голки під нігті розповідати»¹⁸.*

02.08.2002 Галимжан Жакіянов був засуджений на 7 років позбавлення волі за перевищення влади і посадових повноважень. Європейський Парламент назвав обвинувальний вирок політично мотивованим¹⁹. Міжнародні організації Amnesty International²⁰ і Human Rights Watch²¹ визнали Жакіянова політичним в'язнем.

Спочатку Галимжан Жакіянов відбував покарання у колонії посиленого режиму в селищі Кушмурун (Костанайська область), але у 2004 році його перевели до колонії-поселення Шидерти (Павлодарська область).

14.01.2006 виїзна комісія з кримінальних справ Павлодарського обласного суду підтвердила рішення Екібастузького міського суду (від 14.12.2005) про умовно-дострокове **звільнення Галимжана Жакіянова**²².

На даний момент Галимжан Жакіянов мешкає за межами Казахстану²³.

У своїй резолюції щодо Казахстану від 13.02.2003 Європейський Парламент звертає увагу на політично мотивовані обвинувачення проти Мухтара Аблязова і Галимжана Жакіянова; несправедливі обвинувальні вироки відносно незалежних журналістів Сергія Дуванова і Ірини Петрушової; переслідування преси, опозиції і релігійних меншин; систематичні перешкоди з боку влади в питаннях реєстрації політичних партій і громадських організацій; надмірне зосередження повноважень в руках президента; поширеність практики тортур і жорстокого поводження з боку правоохоронних органів в Казахстані²⁴.

¹⁸ <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/kazakhstan0404rus.pdf>

¹⁹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-2003-0064+0+DOC+XML+V0//EN&language=MT>

²⁰ [http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR01/001/2004/en/7ff8510f-d60a-11dd-bb24-1fb85fe8fa05/eur010012004en.html#17.3.Political%20prisoners%20\(update%20to%20AI%20Index:%20EUR%2001/002/2003\)|outline](http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR01/001/2004/en/7ff8510f-d60a-11dd-bb24-1fb85fe8fa05/eur010012004en.html#17.3.Political%20prisoners%20(update%20to%20AI%20Index:%20EUR%2001/002/2003)|outline)

²¹ <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/kazakhstan0404rus.pdf>

²² <http://www.fergananews.com/articles/4183>

²³ http://forbes.kz/process/businessmen/galyimjan_jakiyanov_teper_u_nas_vsya_semya_-_studentyi

²⁴ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-2003-0064+0+DOC+XML+V0//EN&language=CS>

Розкол ДВК

Незабаром після появи ДВК серед її лідерів виникли розбіжності з приводу подальшого шляху розвитку громадського об'єднання, при цьому так зване конструктивне крило під тиском влади, побоюючись політичних репресій, вирішило відокремитися і створити власну політичну партію.

Крім того, конструктивне крило було проти співпраці з іншими опозиційними до Назарбаєва силами, до числа котрих належали члени Комуністичної партії і Республіканської Народної партії, а також члени десятків політичних груп і багато інших.

Аблязов, Жакіянов і радикальніше крило наполягли на об'єднанні з ними, внаслідок чого відбулися відомі збори у Алматинському цирку, після якого ДВК об'єднало усю антиНазарбаєвську і демократичну опозицію (19.01.2002).

29.01.2002 ряд активістів ДВК на чолі з **Аліханом Байменовим** заявили про намір створити політичну партію – «Ак Жол» (каз. – світлий шлях). Окрім Байменова, до керівництва партії увійшли **Ораз Джандосов** (голова ради Асоціації фінансистів РК), **Даулет Сембаєв** (голова Асоціації фінансистів РК) і інші політики, які раніше обіймали високі державні пости²⁵.

На думку політологів, до розколу ДВК призвели не лише розбіжності у ідейно-політичних поглядах (активісти, які перейшли до «Ак Жол», вважалися лояльніше налаштованими по відношенню до влади²⁶), але і по лінії міжособистісних, службових і ділових зв'язків і інтересів.

Демократична партія Казахстану «Ак Жол» була зареєстрована 03.04.2002²⁷. Партії не вдалося уникнути внутрішніх розбіжностей. У лютому 2005 року стався конфлікт між співголовами партії Аліханом Байменовим та Людмилою Жулановою з одного боку, і співголовами Булатом Абіловим, Оразом Джандосовим та Алтинбеком Сарсенбаєвим – з іншого. У результаті 15.03.2005 було офіційно оголошено про розкол партії²⁸. Це призвело до створення нової партії – «Справжній Ак Жол» (партія не була зареєстрована), на противагу до вже існуючої «Ак Жол». У «Справжній Ак Жол» пішли найбільш опозиційно налаштовані лідери – Алтинбек Сарсенбаєв, Түлеген Жукеев, Ораз Джандосов і Булат Абілов.

Аліхан Байменов, своєю чергою, став єдиним головою ДПК «Ак Жол».

ДПК «Ак Жол» на даний момент продовжує свою діяльність і позиціонує себе як «конструктивна опозиція».

Трансформація руху в партію

Після того, як до в'язниці потрапили лідери ДВК Галимжан Жакіянов і Мухтар Аблязов, рух продовжував активну діяльність. Саме в цей час ДВК став відомим за кордоном. За допомогою одного з його членів – відомого казахстанського кінорежисера Рашида Нугманова, що вже на той час знаходився у еміграції у Франції, про проблеми казахстанської опозиції дізналися у Європейському парламенті. У 2003 році у ЄП були прийняті резолюції щодо Казахстану, де Акорду закликали припинити переслідування лідерів ДВК Мухтара Аблязова і Галимжана Жакіянова, а також журналістів Ірину Петрушову і Сергія Дуванова.

²⁵ <http://www.dw.de/%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BB-%D0%B2-%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%85%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B9-%D0%BE%D0%BF%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%86%D0%B8%D0%B8/a-422045>

²⁶ http://neweurasia.tv/archive/book/svoik_erg/beseda11.pdf

²⁷ http://election.kz/portal/page?_pageid=73,47267&_dad=portal&_schema=PORTAL

²⁸ <http://www.freeas.org/index/default.htm/?nid=4274>

На ключові позиції у ДВК вишли: Толен Тохтасинов (голова політради ДВК), Асилбек Кожаметов (спочатку обіймав посаду першого заступника голови, а після відходу Толена Тохтасинова до Компартії РК – голови, Бахит Туменова та Володимир Козлов (члени політради)²⁹.

Одразу після їх укладення рух поступово почав розділятися на тих, хто підтримує Аблязова, і тих, хто підтримує Жакіянова.

Погрішило ситуацію те, що Аблязов був звільнений вже через рік (у 2003 році), а Жакіянов продовжував перебувати у в'язниці. Сам Аблязов після свого звільнення публічно заявив, що припиняє свою співпрацю з рухом³⁰. Насправді, він, ведучи бізнес у Росії, таємно продовжував підтримувати ДВК фінансово. *«Мухтар Аблязов відійшов від ДВК тільки для широкої громадськості. Насправді його заочна присутність відчувалася скрізь – і за кадрами на керівних постах у центрі та регіонах, і головне – за стратегією»*³¹ – згадує Гульжан Єргалієва, що входила на той час до політради ДВК.

Був узятий курс на трансформацію руху у політичну партію. **У лютому 2004 року відбувся установчий з'їзд Народної партії «Демократичний вибір Казахстану»**. Під час з'їзду Асилбек Кожаметов озвучив програму партії, він же був обраний Головою Президії Політради НП «ДВК». На з'їзді був присутній представник влади – радник президента Ермухамет Єртисбаєв, що могло свідчити про деяку лояльність з боку влади по відношенню до нової партії³². **04.05.2004 в Міністерстві юстиції Казахстану була зареєстрована Народна партія «Демократичний вибір Казахстану»**³³.

27.07.2004 у Алматі відбулися звітно-виборні з'їзди Народної партії «Демократичний вибір Казахстану» (НП «ДВК») і Комуністичної партії Казахстану (КПК). Також відбувся спільний з'їзд партій ДВК і КПК, під час якого делегати прийняли рішення про **формування єдиного виборчого блоку для участі у майбутніх виборах депутатів Мажилісу, Парламенту Республіки Казахстан, запланованих на вересень 2004 року**. Блок дістав назву «Опозиційний блок комуністів і ДВК».

За результатами виборів блок комуністів і ДВК набрав 3,44% голосів виборців і не здолав виборчого бар'єру. У мажоритарних одномандатних округах також ніхто з представників блоку не переміг³⁴. Спостерігачі від ОБСЄ і Ради Європи визнали парламентські вибори 2004 року у Казахстані такими, що не відповідають міжнародним стандартам³⁵.

Заборона ДВК

11.12.2004 відбувся II з'їзд НП «ДВК», на якому головою партії був обраний Галимжан Жакіянов, який на той момент відбував термін ув'язнення. На з'їзді були прийняті звернення до президента Назарбаєва з приводу ситуації з Г. Жакіяновим, заяви з приводу підтримки демократичної опозиції України, а також політична заява партії про невизнання обраної влади легітимною, оскільки парламентські вибори були проведені недемократично. Партія закликала суспільство до акцій громадянської непокорі³⁶.

На підставі цієї заяви прокуратура міста Алмати звинуватила НП «ДВК» в тому, що її цілі спрямовані на дезорганізацію діяльності державних органів, порушують Конституцію РК і Закон

²⁹ http://neweurasia.tv/archive/book/svoik_erg/beseda11.pdf

³⁰ <http://www.freeas.org/?nid=1289>

³¹ http://neweurasia.tv/archive/book/svoik_erg/beseda11.pdf

³² <http://zonakz.net/articles/5615>

³³ <http://zonakz.net/articles/6172>

³⁴ http://election.kz/portal/page?_pageid=73,1364299&_dad=portal&_schema=PORTAL

³⁵ <http://www.hrw.org/legacy/russian/reports/2005/world/kazakh.html>

³⁶ <http://zonakz.net/articles/7670>

«Про політичні партії». У зв'язку з цим прокуратура подала заяву про ліквідацію юридичної особи НП «ДВК».

06.01.2005 на підставі заяви прокуратури Спеціалізований економічний суд міста Алма-Ати виніс ухвалу про закриття НП «ДВК» за обвинуваченням у «політичному екстремізмі» і «розпалюванні соціальної ворожнечі і розбрату». Міжнародні організації Freedom House і Human Rights Watch³⁷ жорстко розкритикували рішення суду про закриття партії. *«Цей судовий розгляд є тривожним кроком в минуле для тих, хто сподівався на послідовний розвиток демократії в Казахстані»*,³⁸ – заявила виконавчий директор Freedom House Дженніфер Віндзор.

Активісти опозиції звинуватили владу Казахстану у переході до політики репресій з метою не допустити оксамитової революції в країні³⁹.

09.01.2005 апеляційна інстанція Алматинського міського суду залишила рішення суду першої інстанції без зміни⁴⁰.

29.04.2005 члени ліквідованої НП «ДВК» зробили заяву про створення у Казахстані нової партії демократичного спрямування «Народна партія «Алга!», яка мала стати правонаступницею «Демократичного вибору Казахстану». До числа ініціаторів створення партії увійшли казахстанські громадські діячі – Болат Атабаєв, Батирхан Дарімбет, Жумабай Доспанов, Женіс Досжанов, Марат Жанузаков, Сагат Жусип, Утеген Іхсанов, Асилбек Кожахметов, Володимир Козлов, Ігор Колов, Гульнара Курбанбаєва, Адильжан Кинжегалеев, Віктор Новіков, Михайло Сізов, Бахит Туменова, Баніямін Файзулін та Казис Тогузбаєв. Перший установчий з'їзд Народної партії «Алга!» відбувся 23.07.2005⁴¹.

За час свого існування з 2005 по 2012 рік партія не була зареєстрована, хоча і робила для цього усі необхідні кроки. Партія кілька разів передавала до Міністерства юстиції РК документи на реєстрацію разом з підписами членів партії (в різний час їх було від 40 до 65 тис.), проте в міністерстві під різними приводами відмовлялися її реєструвати⁴².

21.12.2012 Алматинський районний суд задовольнив позов алматинської прокуратури і визнав партію «Алга!» екстремістською; діяльність партії була заборонена на території Казахстану. Таке рішення було прийняте на підставі вироку її лідерів Володимиру Козлову, якому казахстанська прокуратура інкримінувала те, що він з Мухтаром Аблязовим створив організовану злочинну групу для надання підтримки нафтовикам, які страйкували в Жанаозені і тим самим спровокував трагедію 16-17.12.2011. 08.10.2012 Володимир Козлов був засуджений до 7,5 років ув'язнення з конфіскацією майна за обвинуваченнями у збудженні соціальної ворожнечі, закликах до скидання конституційного ладу і створенні і керівництві злочинною організацією. Міжнародні правозахисні організації і уряди демократичних держав визнали Володимира Козлова політичним в'язнем. З гострою критикою обвинувального вироку Володимиру Козлову до влади Казахстану звернулися: Європейський парламент⁴³, Державний департамент США⁴⁴, Amnesty International⁴⁵, Головна колегія адвокатів Польщі⁴⁶, Freedom House⁴⁷, Civic Solidarity⁴⁸, Норвезький комітет Хельсінкі⁴⁹ та Верховний представник ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки Кетрін Ештон⁵⁰.

³⁷ <http://www.kommersant.ru/doc/537630/print>

³⁸ <http://zonakz.net/articles/?artid=7881>

³⁹ <http://www.kommersant.ru/doc/537630/print>

⁴⁰ <http://zonakz.net/articles/8084>

⁴¹ <http://freeas.org/?nid=4380>

⁴² http://odfoundation.eu/ru/publics/1204/partiya_alga_zapret_na_devatelnost_presledovanie_aktivistov

⁴³ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2013-0190&language=EN>

⁴⁴ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2012/sca/204402.htm>

⁴⁵ http://files.amnesty.org/air13/AmnestyInternational_AnnualReport2013_complete_en.pdf

⁴⁶ http://adwokatura.pl/wp-content/uploads/2013/07/NRA_Report_on_Mission_in_Kazakhstan-amended_all.pdf

Історія ДВК демонструє, що політична опозиція в Казахстані практично повністю відсторонена від боротьби за владу, що суперечить правилам демократичних країн. У Казахстані опозиційний рух насамперед приречений на боротьбу за власне виживання.

У протистоянні зі своїми опонентами влада країни не нехтує жодними методами – від кримінального переслідування (Мухтара Аблязова, Галимжана Жакіянова) до фізичного усунення (Алтинбека Сарсенбаєва, Заманбека Нуркаділова⁵¹). У будь-який момент опозиційна партія може бути оголошена екстремістською та заборонена за рішенням суду. Спочатку таким чином була ліквідована НП «ДВК», а потім і її правонаступниця НП «Алга!».

Для отримання детальнішої інформації, будь ласка, звертайтеся:

Людмила Козловська, Фундація «Відкритий Діалог»

lyudmylakozylovska@odfoundation.eu

⁴⁷ <http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/Final%20Monitoring%20Report%20-%20Kozlov%20Trial.pdf>

⁴⁸ http://www.civicsolidarity.org/sites/default/files/preliminary_report_kozlov_trial_ru.pdf

⁴⁹ <http://humanrightshouse.org/Articles/18751.html>

⁵⁰ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/132776.pdf

⁵¹ http://www.odfoundation.eu/ru/urgents/1427/fizicheskoe_ustranenie_politicheskikh_konkurentov_so_storoni_rezhima_nazarbaeva